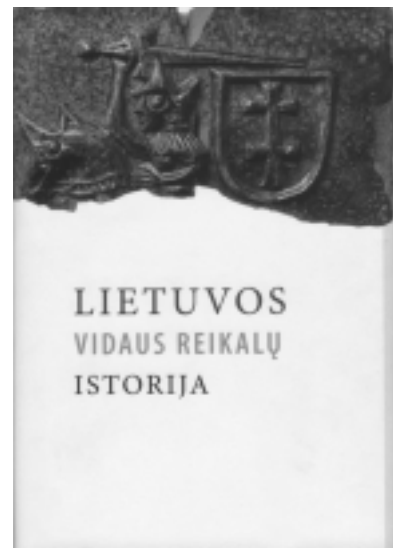

Meno celės. Vilniaus dailės akademijos magistrų. 2008. V., 2008
Sudarytoja *Ona Pikeliėnė*
Dailininkas *Mindaugas Jakas*

Jau tradiciniu tapęs kasmetinis katalogas, kuriame pristatomi 2008 m. VDA magistrų ir bakalaurų. Tiražas 200 egz.

Lietuvos vidaus reikalų istorija. V., 2008

Kolektyvinė monografija, kurioje pirmą kartą lietuvių istoriografijoje bandoma apžvelgti visą mūsų šalies vidaus reikalų raidą, pradedant Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais ir baigiant šiuo metu Lietuvoje vykstančiais procesais. Knyga skiriama LR Vidaus reikalų ministerijos 90-mečio jubiliejui paminėti. Tiražas 700 egz.

Trumpai

• Spalio 18 dieną, baigiamajame jaunų Europos dizainerių kolekcijų pristatyme Berlyne VDA absolventė Agnė Kuzmickaitė laimėjo „The Fashion Academy Award“ apdovanojimą. Dizainerė nugalėjo kitas 29 konkurso dalyves ir gavo Tony Craggo skulpturėlę ir pagrindinį prizą – butą ir dirbtuvę metams Berlyne, galimybę dalyvauti svarbiausiose mados pristatymuose bei profesionalių dizainerių pagalbą • Fotografas Paulius Normantas (žr. nuotrauką) VDA leidykloje baigė rengti naują foto-

grafijų albumą „Butanas: drakono ir maldų karalystė“. Lapkričio 19 d. Vilniaus rotušėje albumas bus pristatytas visuomenei • Ilgametei VDA Dailėtyros instituto vadovei dr. Rūtai Janonienai baigiant savo kadenciją, naująją direktore absolučia balsų dauguma išrinkta dr. Tojana Račiūnaitė • Menotyrininkė, bene žymiausia lietuvių grafikos tyrinėtoja dr. Ingrida Korskaitė mini garbingą jubiliejų. Nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje atidaryta jubilijatei skirta paroda, o lapkričio 21 d. jai pagerbti Vilniuje rengiama mokslinė konferencija „Grafika šiuolaikinių menų kryžkelėje“ • VDA muziejui verčiau reikia naujų patalpų. Praėjusiais metais įlūžus saugyklos luboms nukentėjo skulptoriaus Samogito darbai, o šįkart, spalio 28 d. įgruovo lubos muziejaus direktorės kabinete (žr. nuotrauką). Laimė, didesnių nuostolių išvengta.

Redaktorius
Vidmantas Jankauskas

Vaclovas Kosciūška

Iš mano pobūvio Maskvoje 1953 m.

atkelta iš 7 psl.

nieko negauta iki šiol. Jeigu tokiais „tempais“ mus aptarnaus, tai ir po metų paroda nebus atidaryta. Medžiagos, medžiagos nėra – vien šlamštas, kuri netinkama jokiam montažui nei savo turinio aiškumu, nei kokybiškai ir tas paskutinis trūkumas yra toks didelis, kad prarandi viltį ką nors iš to padaryti. Kaip negalvoji – iš to nieko konkrečiau nesiduoda sulipdyti. Iš kur toji medžiaga atsiras man visai neaišku. Direkcija žino padėti, bet taip pat tai spragai palopyti imasi tiek, kad atrodo, mūsų privalgusi – nieko nemoka galvoti ir laukia stebuklų iš laiko ir iš manęs. Sėdžiu vis dar be pinigų, kombinatas visai, matyt, negalvoja apie savo čia pasiūstus žmones. Gyvenu iš paskolos.

Jau antra diena kaip ūžia ausyje – perpūtė. Prasiūda uždegimas. Parodos klinikoje specialistas priėmė tik antradienį; laikas, per kurį bus viskas per vėlu, bent kokios priemonės apart peilio. Stengiausi gauti vaistinėje Rp. Glicerini 10, carboli 0,3, bet veltiniai be recepto nedavė – šuniui ant uodegos raudono kryžiaus pasišventėliams – prašiau penicilino vienos bonkutės, – išsikolijau, išlojau – apart penicilininio tepalo nieko negavau. Šiandien (vakare) Tomaševičius vis dėlto išgavo bonkutę penicilino. Jei ne per jį, tai per sugestiją – atslūgęs. Gaunu laišką iš Motuzos ir iš žmonos. Motuzai atrašiau. Sužinau, kad man institute alga yra nuimta – reiškia, namuose sėdi be skatiko. Tuoj rašau meno reikalų valdybon Pečiūrai.

LTSR Meno Reikalų Valdybos Viršininko Pavaduotojui
Pareiškimas

Nuo š.m. sausio 27 d. Tamstos patvarkymu buvau laikinai paliuosuotas nuo mano užimamų pareigų Dailės Institute komandiravimui mane į VZŪ Parodą Maskvoje LTSR paviljone apiforminimo darbams.
Šiandien sužinojau, kad mano alga Dailės insti-

tute yra nuimta.

Pareiškiu: 1) Vilniuje randasi mano šeima (žmona ir 2 vaikai), kuriems mano alga yra vienintelis pragyvenimo šaltinis. 2) Iš kombinato „Dailė“ gaudami komandiravimui man pačiam čia nėra pakankami pragyvenimui ir iš jų šeimai nieko negaliu atleisti. Jau daugiau savaitės sėdžiu be jokio skatiko, o Kombinatą dėl savo techniškių kliūčių nesugeba prisiūst avansų. Darbą (fotomontažiniai pano ir foto 180 taškų) radau visai neparuoštame stovyje – trūksta fotomedžiagos, kuri veik mėnesį laiko yra rinkimo ir skirstymo stadijoje, ir kaip už tokį negaunamas joks atlyginimas – uždarbis. Pats darbas užsitęs nemažiau pusantro mėn., todėl šiam visam laikui daryčiau per didelę riziką paliekant šeimą be duonos. N.B. Dar pasilietiu sau omenyje skriaudą už 3-jų mėnesių padėtą darbą 1950 m. prie apiforminimo LTSR paviljono projektu, už kurį liko neatlyginta man. Tuo labiau antrąsį panašioms teisėms neesu linkęs pasiūlyti – kaip pašvenčiant šeimą. Todėl prašau Tamstos patvarkymo man nuimti Dailės Institute alga grąžinti atgal, pranešant apie tai mano žmonai adresu: Vilnius, Pušų g. 9^o4 – A. Kosciūskienei.
Neaprobavimo atveju viršišvardinto pareiškimo – prašau pranešti man ir aš grįšiu į savo tiesiogines pareigas.

Reiškiu pagarbos
Maskva, 1953 II 22. V. Kosciūška

XXX

Kovo 1 d. Pinigų vis dar nėra.

Pentadienį atvažiuo Palaima – atvežė laišką iš Aros, Auros, Tedzkos ir Motuzos, ir baltinių, o šiaip jokių naujienų. Šiandien 11 val. išėjome į paviljoną dirbti, nors ir sekmadienis. Prasėdėjom iki 5 val. Iš ten parašiau namo laišką žmonai ir vaikams. Visi išėjo į miestą – kur nors prasiblaivyti. Kietai suspaudęs dantis palikau vienas namuose. Rytą reikis anksčiau atsikelti į darbą.

Realybė kietai – jai pagalvės neklosiu – prastovėsiu ant akmens – dar moku stovėti.

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

INFORMACINIS BIULETENIS Nr. 9/10 (166/167) 2008 SPALIS

Ar meno kūriniai vis dar kalba patys už save?

Arūno Gelūno interviu su Ian'u Damerell'u

Arūnas Gelūnas:

Visų pirma norėčiau Jums padėkoti už puikiai atliktą Magistrų baigiamųjų darbų vertinimo komisijos pirmininko darbą VDA Vizualiojo ir taikomojo meno fakultete!

Ir iškart norėčiau paklausti: kadangi tai tikrai ne pirmas kartas, kai vertinate meno studentų darbus kaip komisijos narys, kokiose valstybėse ir institucijose Jums iki šiol teko tai daryti?

Ian Damerell:

Manau, kad stipriausius įspūdžius kaip studentų meno vertintojas iki šiol esu patyręs Goldsmitho Meno Koledže – devintajame dešimtmetyje šioje mokykloje teko dėstyti dvejus metus. Kita įsimintina patirtis kyla iš Karališkojo meno koledžo, kuriame dirbau kaip vizituojantis lektorius. Žinoma nemenkos patirties įgijau ir dabartinėje savo darbovietėje – Oslo universitetinio koledžo Menų fakultete, o taip pat ir Swansea Meno koledže Velse, kuriame su paskaitomis lankausi bent kartą metuose. Ko gero paminėjau svarbiausius savo patirties vertinanant studentų darbus šaltinius.

Turiu patirties dirbant panašiose komisijose ir kitose Norvegijos aukštosiose meno mokyklose, bet, kaip jau minėjau, kritinio studentų darbų vertinimo daugiausia išmokau ankstyvajame devintajame dešimtmetyje Goldsmithe. Bet čia turiu nuoširdžiai prisipažinti, jog visuomet stengiausi išvengti darbo vertinimo komisijose, nes jis labai sunkus ir net, tam tikra prasme, traumuojantis. (juokiasi) Sykį jau paminėjau traumą, čia būtinai reikia prisiminti ir mano paties studentiškių darbų vertinimo patirtį Karališkajame koledže.

A. G.:

Atsižvelgdamas į visą šią patirtį, kuri siekia laikus prieš Berlyno sienos nugriovimą, kokius matytumėte esminius pokyčius, įvykusius meno vertinime akademiniame kontekste?

I. D.:

Esminis pokytis yra tas, jog formaliųjų meno kūrinio savybių aptarimą išstūmė konceptualios diskusijos. Edukacinio požiūriu, formos aptarinėjimas buvo lengvesnis ir tarsi pasižymėjo didesniu aiškumu. Formalistiniai darbai galėjo būti ir labai eksperimentiški, tačiau jie sekė modernistine tradicija ir todėl buvo gan nuspėjami. Šiuolaikinėse diskusijose būtinas elementas yra skirtingų kultūrinių ir netgi politinių požiūrio taškų įvertinimas bei poreikis suprasti asmeninę darbo autoriaus motyvaciją kuriant šį darbą. Pagrindinė šių permainingų priežasčių yra ta, jog postmodernioji situacija apvertė aukštyn kojomis modernistinį stabilumą, kurį mes laikėme neabejotinai.

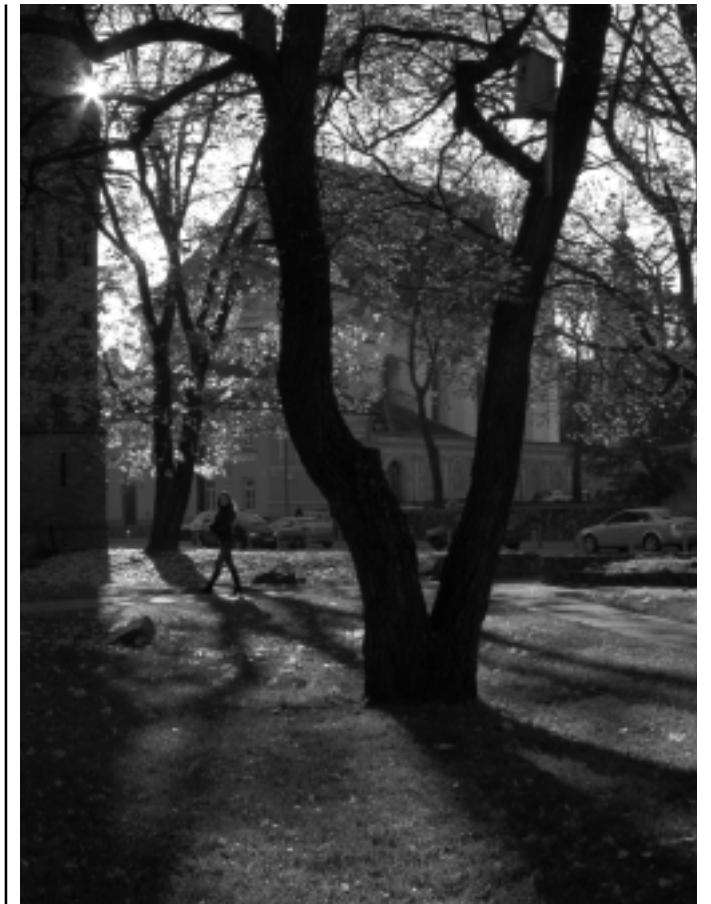
A. G.:

Ar galėtumėte tiksliau įvardyti laiką, kada, jūsų nuomone, šis pokytis įvyko?

I. D.:

Britanijoje jis įvyko kiek anksčiau nei Norvegijoje – miniu šias dvi šalis kaip esminį savo patirties šaltinį. Norvegijoje (ar, tiksliau pasakius, Oslo meno scenoje) buvo gan ilgą laiką palaikomoms modernistinio pobūdžio, ar formos aptarimu paremtos, diskusijos ir netgi tuomet, kai įsigalėjo konceptualusis menas, jam pradžioje buvo priešinamasi. Tiesą pasakius, kitos Norvegijos aukštosios mokyklos pasuko link konceptualizmo anksčiau nei Oslas – dažnai dėl dėstytojų britų įtakos. Tuomet kai britai, atrodytu, visiškai perėjo prie idėja grįsto meno ir daug platesnio meno supratimo konteksto, (nukelta į 5 psl.)

Ian Damerell (g. 1947 Londone) yra Anglijos Royal College of Art absolventas, Oslo universiteto koledžo Menų fakulteto profesorius, tapytojas, piešėjas ir konceptualių kūrinių autorius, daugybės parodų Norvegijoje, Jungtinėje Karalystėje ir visame pasaulyje dalyvis ir kuratorius. Profesorius Ian Damerell pirmininkavo 2007/2008 mokslo metų VDA Vizualiojo ir taikomojo meno fakulteto magistrantų baigiamųjų darbų komisijai.

Rudens šviesa.

V. Jankausko nuotr.

VDA studijų programos: diagnozė, receptai, prognozės

VDA studijų programų savianalizės tarptautinio įvertinimo išvadas aptariant

Doc. dr. Arūnas Gelūnas, VDA studijų prorektorius

Įžanginės pastabos

2007 metų spalio 30 dieną Vilniaus dailės akademija iš Studijų kokybės vertinimo centro (toliau – SKVC) gavo raštą, patvirtinantį, jog „iš VDA gautos 29 studijų programų savianalizės suvestinės išoriniam vertinimui“. Imta vertinti ir beveik visas kitų Lietuvos universitetų ir kolegijų vykdomas menų srities programos. Tad bene pirmą kartą po nepriklausomybės atgavimo, buvo imtasi tokio masinio Lietuvoje veikiančių architektūros ir dailės kryptų programų vertinimo. Tiesa, iki šiol buvo vertintos VDA Fotografijos ir medijų meno katedros vykdomos programos bei VDA ir VGTU bei KTU architektūros programos – pirmosios, tiek bakalauro, tiek magistro pakopų, akredituotos besąlygiškai, o architektūros vertinimas nebuvo baigtas kilus atskirų aukštųjų mokyklų interesų konfliktui – nuspręsta pasitelkti tarptautinius ekspertus, nes anuomet (apie 2000-sius metus) vyravusi studijų programų vertinimo praktika tik labai retais atvejais pasitelkdavo tarptautinę ekspertizę (buvo teisinamasi ekonominiiais nepritekliais).

Būtent ši iš architektūrą gauta pamoka bei nuojauta, kad Lietuvoje gali pritrūkti tikrai nepriklausomų dailės ekspertų, paskatino VDA (nukelta į 3 psl.)

PASAUKA

Mikalojus Viliūnas

Pačiame pasaulio pakraštyje, šalyje kuri vadinasi Purvincija susiriejo žvirbliai ir varlės. Varlės niršo ant žvirblių, kodėl jie čirškia, o nekvaksi. Jie privalo kvaksėti, nes čirškėjimas yra bevertis niekalas. Žvirbliai šaukė, kad kvaksėjimas tai atsilikimas, stagnacija, progreso stabdymas, kad tikrąją vertę turi tik intelektualus čirškėjimas, pažangos nešėjas, todėl kultūringame pasaulyje čirškia ir žvirbliai ir varlės, ir visi kiti gyvūneliai. Juos palaikė gyvūneliai snobai, kurie nesuprato nei kvaksėjimo, nei čirškėjimo, bet jiems įspūdį darė žodžiai progresas, intelektas, stagnacija ir atsilikimas. Čirškėjimas triumfavo. Jis tapo madingas. Purvincijoje, kaip ir visuose pasaulio pakraščiuose liguistai bijoma atsilikti nuo mados. Jeigu madingos siauros kelnės, jos turi būti tokios siauros, kad be asistentų pagalbos jų negalima nei užsimauti nei nusimauti. Platesnės kelnės, nesvarbu kokios kokybės jos būtų, vertos tik paniekos. Vicintelis vertinimo kriterijus yra mada. Deja Purvincijoje mados nekuriamos, todėl tenka nuolankiai sekti kitų šalių madomis. Varlėms, neturinčios bruožų ir savybių, tą ir tesugebančioms, sekėsi geriausiai, jos taip pat čirškė. Išėjo nevykęs kvaksi ar kvazi–čirškėjimas. Bet kvaksi–kvazi–čirškėjo jos labai garsiai. Nučirškė net tikruosius žvirblius.

Varles, kurios nenorėjo čirškėti, žvirbliai užmušė. Gyvūnijos pasaulyje konfliktai sprendžiami paprastai. Kitoks užmušamas ir suvalgomas jeigu skanus. Jeigu neskanus tai tik užmušamas.

Purvincijos menininkai taip pat kvaksi arba čirškia. Jų tarpe nemadingi, kvaksintys neužmuštinėjami, bet nurėkiami. Jie nustumiami į patį pakraščio pakraštį. Kvaksi ten tyliai ir patys džiaugiasi savo kvaksėjimu. Kvaili suvarlėję menininkai. Nemoka gyventi. Reikia pasidairyti aplinkui. Išanalizuoti situaciją ir ją pasinaudoti.

Purvincijoje demokratija. Daugumos valdžia. Visais laikais klesti menas, kuris įtinka valdžiai. Purvincijoje – daugumai. Kas yra dauguma ir ko ji pageidauja galima spręsti iš laikraščių, nes laikraščiai rašo tai, ko pageidauja publika. Purvincijos laikraščiai daugiausia rašo apie seksą ir smurtą. Dar valdančiai daugumai reikia iššūkių, provokacijų, šokiravimų, šiuolaikiškumų. *Panem et circences*. Suvokus šiuos dalykus Purvincijoje menininku įžymybė tapti labai paprasta.

Pateikiu instrukciją, kaip tai padaryti:

1. Reikia vaizduoti lytinius organus. Publika neteks žado iš susižavėjimo. Lytiniai organai – vertingiausia Dievo dovana žmogui. Todėl juos reikia gerbti, jais didžiuotis ir gėrėtis. Jie to verti. Lytiniai organai visuomet buvo pasaulinės kultūros dėmesio centre. Juos dailininkai vaizdavo visais laikais. Kai tik Adomas ir Ieva suprato kam jie reikalingi, nebegalėjo jais atsidžiaugti ir iš dėkingumo nukalė jiems paminklą iš kararos marmuro. Tai buvo pirmasis meno kūrinys. Tačiau tai nesvarbu. Apie dabar sukurtą paveikslą vaizduojantį lytinius organus arba procesus susijusius su jais, bus pasakyta, kad tai labai nauja ir netikėta, labai šiuolaikiška, kad tai iššūkis, provokacija, tabu sulaužymas, drąsa ir begalinis grožis.

2. Reikia vaizduoti arba lytinius organus, arba nieko nevaizduoti. Reikia žinoti, kad ką nors vaizduojantis kūrinys, pavyzdžiui Donatelo paminklas kondotjerui Gatamelatai, yra sovietmečio kanonas. Bet koks ką nors vaizduojantis

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS KRONIKA

Spalis

1 d. Naujųjų mokslo metų pradžia.

6 d. Galerijoje „Akademija“ atidaroma jubiliejinė Mindaugo Skudučio tapybos paroda „Biografija teptuku“

17 d. Daktaro disertaciją gina Auksė Kapočiūtė

20 d. Galerijoje „Akademija“ atidaroma Pauliaus Normanto jubiliejinė fotografijų paroda „Lai Vėjus Rytuose“

30 d. Dizaino katedroje studentai dalijasi įspūdžiais iš tarptautinės parodos *Salone Satellite WorldWide Moscow 2008*

Parodos „Lai Vėjus Rytuose“ fragmentas

paminklas yra žemesnio meninio lygio už bet kokį nieko nevaizduojantį. Bet koks nieko nevaizduojantis paminklas, kad ir koks apverktinas jis būtų, Purvincijoje tampa susižavėjimo, liaupsių ir premijų objektu.

3. Reikia gelbėti pasaulį, kovoti prieš neteisybes ir atskleisti blogį. Vaizduoti smurto scenas ir kitas baisybes. Paveikslai turi būti panašūs į siaubo filmus, skirtus paaugliams. Drąsa. Šokiravimas. Geriausiai tokie paveikslai sekasi dailininkams, kurie jokio smurto ir baisybių gyvenime nėra patyrę. Jų pastangos gelbėti pasaulį bus įvertintos, nes vertintojai skaito „Tūkstantį ir septynias meno naktis“, bet ne Sartrą kuris sakė: *kultūra neišgelbsti nieko…*

4. Reikia žinoti, kad Purvincijoje nesvarbu, ką darai, svarbu, ką sakai. Reklama svarbiau už prekę. Dauguma tiki ne tuo, ką mato, bet tuo, ką girdi. Apie bet kokį savo paveikslą autorius turi sakyti, kad jį kurdamas jis sprendžia begalybės problemą. Begalybė. Skamba didingai. Galima nesibaiminti, kad kas nors paklaus – kaip sekasi, ar jau išsprendėt, jeigu dar ne, tai kada žadate? Gal artimiausiu laiku?

5. Jeigu nėra nuotaikos spręsti begalybės problemos, galima spręsti socialines, ekonomines ir politines problemas. Suteikti žmonijai vilčių. 10 tūkstančių metų šias problemas sprendžia sociologai, ekonomistai ir politikai. Niekaip negali išspręsti. O štai dailininkai išspręs.

6. Reikia sakyti, kad paveiksle yra užkoduota. Arba iškoduota. Nesvarbu. Masiniai žiūrovai galvos „Aha, čia užkoduota, dabar mes supratom kame reikalas“. Ir pasigirs aplodismentai. Kas užkoduota arba iškoduota aiškinti nereikės, nes niekas neklaus.

7. Patartina daryti kuo didesnio formato paveikslus, nes šiuo metu formatas yra vienas pagrindinių vertinimo kriterijų. Kuo didesnis formatas, tuo daugiau meniškos energijos jis talpina. E = mc². Galima galvoti, kad didelės formatas yra sovietinės psichikos rezultatas, sovietmečio gigantomanijos liekana, bet geriau taip negalvoti. Geriausia iš viso negalvoti.

8. Reikia kiek įmanoma dažniau ir garsiau kalbėti apie šiuolaikinį meną. Jegu kas nors paprašys šiuolaikinį meną apibūdinti, reikia sakyti daug žodžių, ypač tarptautinių. Tik reikia stengtis, kad jie nesijungtų į sakinius. Pritrenkiantis įspūdis. Gelmė. Klausytojas galvos: kaip protingai menininkas kalba, net aš, toks išmintingas, nieko nesuprantu. Klausytojas tikrai neįtars, kad kalbėtojas pats nesupranta ką kalba.

9. Būtinya niekinti tradiciją, tapatinti ją su stagnacija, atsilikimu, progreso stabdymu. Niekas neprisimins senos tiesos, kad jokio progreso dvasinėje žmonių veikloje nėra, kad vargu, ar šiuolaikinis menas yra geresnis už Mesopotamijos, ar renesanso meną. Niekas nedrįs prisiminti senos tiesos, kad tradiciją negiaia tik diletantai, kad medis neauga be šaknų ir neduoda vaisių. Tokio pavojaus nėra, bet vis dėlto, jeigu kas nors išdrįštų, terieikia kuo garsiau šūktelti: šiuolaikinis menas jam keiksmas. Šis universalus argumentas tinka visais atvejais. Jis yra toks galingas, kad bet kokie bandymai diskutuoti šia tema tampa beviltiški, visi argumentai prieš yra bejėgiai ir todėl beprasmiai. Nėra vilties prieš pakeltą balsą. Nėra jėgos prieš moriją.

Instrukcija patikima, išbandyta, paremta tikrais įvykiais, Purvincijos gyvenimo realijomis. Naudodamasis ja kiekvienas gali tapti menininku ir tuo patvirtinti tezę: *visi yra menininkai*.

Jeigu vis dėlto instrukcijos nepakaktų, Purvincijoje, skaičiuojant procentais pagal gyventojų skaičių, yra daugiausia pasaulyje galinčių nurodyti menininkams, kaip ir kokį meną jie turi daryti. Esant reikalui galima kreiptis į juos. Viskas. Einu kvaksėt.

NAUJA MENOTYROS DAKTARĖ

Auksė Kapočiūtė

1989–1994 m. studijavo Vytauto Didžiojo universitete, Menų fakultete, įgijo bakalau-ro laipsnį. 1995–1996 m. studijavo japonų kalbą ir kultūrą Maskvos M. Lomonosovo universitete. 1996–1998 m. studijavo VDU, įgijo menų magistro laipsnį. 1997–2002 m. dirbo Lietuvos teatro, muzikos ir kino mu-ziejuje teatro skyriaus muziejininke, 2002–2008 m. šio skyriaus vedėja. 2003–2007 m. studijavo VDA doktorantūroje, 2005 m. stažavo Kopenhagos (Danija) universite-to Menų ir kultūros studijų skyriuje. Nuo 2008 m. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus direktorės pavaduotoja mokslui. Daktaro disertacijos tema: „Meno formų, simbolių ir motyvų difuzijos problema XX a. komparatyvistinėje menotyroje“. Disertacijos tema paskelbė devynias mokslines publikacijas, skaitė penkis pranešimus konferencijose.

siulė pradžiai paimti po 100 gramų ir kokį nors šaltą užkandį, bet rinkosi, rinkosi ir … truputį per brangu – atidėjo projektą į šalį. Neskubant – išgėrus po taurę gero vyno – drąsa atsiršo – užsisakytą puslitrīs šnapso; vieni pasirinko paršiuką su košelienu, kiti – liežuvius su garmyru. Užkandžiai pasirodė ant stalo visu savo puošnumo padengimu. Pasiūlyta dar vieną puslitrį ir visų pritarta – kaip būtinybė. Geros nuotaikos, *pagavorki*, prisiminimai, anekdotai. Likusios pusės bonkės vyno – per maža – atnešė šašlykus, atnešė dar vyno bonką. Dabar tvarka, vakarienė gatava. Nuotaika parnasiška. Nuotaikingai linksmi pašnekėsiai …! Dar viena bonka vyno atsirado ant stalo! (Palaimos projektas). Na, ką gi?... Gerai. Dar bonka, dar bonka… Na, dabar tai tikrai užteks. – Vyrai, gal dainą? Taip… tyliai, tyliai. Dainuojame rinktines. Po poros dainų nuo vieno staliuko užtraukia, santūriai, 3 gruzinai. Po to mes vėl… tykiai, po to jie. Vėl jie, vėl mes, gi bonkos jau tuščios – atsirado nauja, atsirado mandarinkos ir dar bonka. Jau ciname namo, seniai jau po pirmos, bet … dar viena bonka. Gruziniai išaina namo, o mes jiems dainą maršą „Jojam mes“; jie prieš išeidami iš salės susilaiko – sustoja, sustojam mes ir taip užbaigiam maršą su pakeltom taurėm už jį, gerą vyną ir … *za družbu*.

– Na, ką gi, vyrai, paimsim dar vieną vyno bonką ir cisme namo. Išėjome paskutinieji, sumokėję sąskaitą apie 600 rb. – po 80 rb ant dūšios. Linksma. Žygiuojam sau iš lėto – girti ir negirti. Ne – tik linksmi. Slenkame Gorkio prospektu, jau, rodos, arti 3 val. Šaly mus – centrinis paštas. Siūlau kolektyvui įdėją – pasiūsti Budreikieni telegramą sekančio turinio: „Atsiųsk 300 rublių, negaliu grįžti. Budreika“. (Budreika turėjo išvažiuoti sekmadienį 2 val p.p., o šiandien penktadienio rytas, 3 val.). Užėjome į pašta, sugadinom penkis ar šešis blankus – tiesiai nesirašo, pagaliau parašiau, bet langelyje mums perrašė pati džiuruotoja.

Pasiėmėm dvi „*pobiedas*“ ir atvykome į viešbutį. Budreikai nutarta nieko neprasitarti.

Sausio 30 d.

Užsimiegojom! Prisikėlėm 11 val. Nutarėm aplankyti Parodą Tretjakovkoj, o po pietų jau grįžti į darbą paviljonom. Budreika jau anksčiau išdūmė miestan apsipirkti.

Praėjome parodą greit. Nervino tas, kad atėjom būriu ir nenorėjom pasimesti, ir negalėjau apsitoti ties tais darbais, kurie mane labiau domino. Teko apžiūrėti apgraibom, išsinešant tik bendrą marga įspūdį ir kai kuriuos simpatiškesnius darbus atsiminti – paliecant sekančiam sykiui apžiūrėti nuodugniau ir tą, kas labiau pat-raukia. Nauju vėju padvelkė – tai pirmąsyk! Efanovo ir Čuikovo iš Indijos etiudai. Naujiena! Tai įvairių tipų portretai–biūstai ir buities kai kurios scenos. Etiudai aliciejumi. Dar geresnis – akvarele ir guašu, tai Klimašin, taip pat iš Indijos tipų ir scenų. – puikus meistras, piešėjas ir technikas. Būtinai reiks dar jį aplankyti. Dalyvauja ir Kuprinas su vienu peizažu. Pakabintas netinkamoj vietoj. Kodėl? … Negalėjau geriau ir įsižiūrėti. Brodskaja „*V dali Moskva*“, „*Nočnoje*“ ir dar vienas miške su tekančiu mėnuliu – darbai nuotaikingi ir patraukia dėmėsi. Šiaip visur kartojasi tas pats riksmas kaip ir ankstyvesnėse parodose ir jau užsivainikuoja natūralizmu –ko Lachtionov pasieck galutinį tašką „*Na novu kvartiru*“. Taip, aišku, kad visų keliai veda *na novu kvartiru* – įeiti ir ten (iki galo) kelionė baigta. Lazda su vienu galu – štai kur jinai.

Pasidarė pikta ir apmaudu. Tiek energijos sudėta į tokias drobes ir tiek gabių pirštų, o genialumo – meno tikslai – sumeluoti – visas išmesta į jomarką. Čia tai ir prisimena Leonrado da Vinči žodžiai – kur menas panašus į bobų plepimą, būtent ten, kur pritaškoma daug spalvų, daug viso ko.

Greit pasikėliau į II-rą aukštą, pėrbėgau be stojimo Repino salę, Surikovo, ir sustojau ties Serovu ir … pasidarė taip ramu ir gero, taip kažkaip teisinga, taip paprasta, taip ir genialu, ir amžina… Ir dar truputis Levitano darbų – etiudų… Ir čia prisimena paralelės, Čechovas ir jo kūrinių prasmė – paprastume. Vat taip jie ramiai yra didūs. Sudiev. Iki pasimatymo!

Išėję įlindom į vieną valgyklą, papietavom ir atvažiavome į savo paviljoną prie darbo. 22 val. išėjau (iš darbo) namo.

Sausio 31 d.

Darbe buvome 10³⁰. Su pietų pertrauka išbuvome paviljone iki vakaro. Aš, tiesa, grįžau į viešbutį anksčiau, kad parašyt į namus laišką ir supakuoti keletą apelsinų, nes rytoj per Palaimą [reikia] suspėti pasiųsti į Vilnių.

Viešbutyje randu pašto perlaidą – Budreikai ant 300 rb! Aha…! Reikalas išėjo. Skambinu į paviljoną V. Nasvyčiu ir pranešu, kad duotų žinoti Budreikai, kad jau yra perlaida. Tai dar Palaima paprovokoavo *na ščiot* čerkos. Budreika pareiškė: jeigu tikrai gaus pinigus – tai fundys vakarienę. Grįžta pagaliau visi. – Štai, dr-gas Budreika, – jums perlaida. Žmogus pasikeitė ir ėmė išsiskubinėjančiai spėlioti, kad tie pinigai ne jam vienam, kad tai siunčia iš Dailės Kombinato – jam, Ramuniui, Palaimai lygiom dalim. – Jeigu tai iš Kombinato, – sako Palaima – tai aš atsisakau nuo savo dalies Budreikos naudai, bet vakarienė turi būti. Budreika visaip maivėsi, aiškinosi, išsisukinėjo. Pagaliau nutarta važiuoti greičiau į miestą ir vakarienė daroma lygiom dalim. Nuvažiavome ne per toliausia – prie Rygos stoties „*Kafe Ryga*“. Užsisakome alaus, šnapso su citrina ir kepsnį angliškai. Budreika pagautas į narvą, bet vaidina laisvą ir nerūpestingą – išgėrė bonką alaus ir vieną čerką šnapso – bijo žmogus dėl sąskaitos, kad neprispirtumėm jam vienam mokėti sąskaitos. <…> 1-mąj val. grįžome namo.

Vasario 1 d.

Rytą Palaima, Ramunis ir Budreika išlėkė į miestą. Aš parašiau laišką Arai ir paruošiau siuntinėlį (4 apelsinus).

Budreika atsiėmė iš pašto pinigus. Taip ir liko neaišku iš ko jis gavo pinigus; matyt, ir pats gerai nesuprato, ir teisybės nenorėjo pasakyti, kad gavo ne iš Kom-

binato „Dailė“, o iš žmonos.

13⁰⁰ val. visi juos palydėjome į stotį. Patsyėjome pamažu visu Gorkio prospektu žemyn ir gerokai prasižabstėm po miestą ir magazinus. Papietavom, ar geriau, pavakarieniavom „*Artističeskoje kafe*“, priešais MXAT“a, bandėm gauti bilietų prieš pat spektaklį, bet dėl pakankamo nušalimo nebuvo noro dėti ypatingų pa-stangų, kad patekti teatran, ir …mieliau viliojo lova. Parsirioglinom į namus.

Vasario 3 d.

Pasikėlėm 8³⁰ val. Paprastai mokame prisikelti 10 val. ir darbe būti 11³⁰ – šiandien pribuvome į darbą anksčiau kaip iki šiol – 10 val.

Darbas, kuriam čia atvažiavau ir ką radęs susipažinau, pasirodo, parodos *načialstvos* visai neorganizuotas. Pagrindinėms I ir II-jai salėms žemės ūkio kultūrai demonstruoti, kurios forma yra fotografijomis iliustruoti stendai – medžiaga tam yra visai nesurinkta. Radau, tiesa, porą šimtų nuotraukų, kurios lašu jūroje atitinka užplanuotims reikalavimams, ir tos be negatyvų (o tik 13x18 popieriuje), o ko-kybės žvilgsniu. iš savo fototechnikos pusės, yra dar mažesnis nuošimtis tinkančių ekspozicijai ir fotomontažams.

Per tą visą laiką teko užsiimti tik susipažinimu su temomis, tvarka, planais ir susidaryti iš patvirtintų tekste liečiančią fotomontažinių pano ir foto planinę kartotetką – registraciją, užvedant tam atskirą knygą. Ant to darbo ir dabar tebe-sėdžiu. Per dvi sales susidaro 15 didžiųjų fotomontažinių paneau – spalvintų formato 260x84 cm ir 98 foto formato 64x44 ir dar pusiau mažesnių tame pačiame skaičiuje. Jeigu prie geros organizacijos ir turint, be sutrukdyimų, pakankamai fotografinės medžiagos ir darbai iš fotolaboratorijos eitų greitais terminais man į rankas, tai sukomponavimui tik penkiolikos paneau turėtų užimt vieną mėnesį laiko – jeigu vieną paneau sadaryti per dvi dienas. Atvažiavau, atseit, vienam mėnesiui, kad tą padaryti, bet būtų gerai, kad viską sėkmingai užbaigčiau per du mėnesius.

Prieš man atvažiuojant čia į darbą, paviljono vyr. metodistas Charlamovas, pasirodo, išvažiojo į Vilnių rinkti fotomedžiagą iš kino kronikų, TASS“o ir kitur, o turi grįžti 10 vasario. Tad kantriai turiu jo laukti. Visas išganymas išbristi sėkmingai iš tos betvarkės – tai Charlamovo gera atgabenta medžiaga.

2 val. papietavęs išvažiavau į miestą. Šaltis 21 laipsnis. Išlipau iš troleibuso *Kuznieckij most*, norėjau apsipirkti būtiniausiom priemonėm. Basčiausi iš ma-gazino į magaziną, įlindau ir į Univermaga, ir į Pasažą, bet visur pilna žmonių, visur eilės žmonių ir prie kasos, ir prie pardavėjų, ir … veik nieko nenusipirkau ką norėjau. Šėtoniškai nepakenčių tų eilių, to žmonių gaivališkai nepasotinamo grūmimosi dėl kokios nors glupstvos. Brudas… Žiūriu, jau 6 val. Atsidūręs Puškino gatvėje, užėjau į vieną restoraną – papietauju. Patenkinu savo bendradarbių pa-geidavimą nupirkdamas rytdienai 5-kis bilietus į Cirką, ir šach-mach-metro, troleibusas ir …namuose.

Vasario 4 d.

Paviljone sudarinėju savo darbams kartotetką. Pietaujame visi kartu toje pa-čioje valgykloje. Šiandien mano meniu: *sup Charčo*, tušinta kiauliena ir bonka „*Nazran*“. Grįždamas į darbą užėjau į čia pat esančią parodos rajone krautuve – pavėpsojau – nupirkau Aurai 3 atmainas kaspinų į kasas. Prie darbo prasėdėjom iki 6 val. vak. Grįžę į viešbutį apsitvarkėm ir išvažiavom į Cirką. Truputį juokas ėmė, kad skiriam tam dėmėsi–laiką ir dar šaltu oru dėl tokios scenos grūstis į kitą galą svieto. Na, bet vienąsyk reikia pasižiūrėti – vien dėl kolekcijos.

Vasario 11.

Atvažioju Charlamovas – atvežė fotomedžiagą. Atrūšiavom negatyvus – ryt duodame fotolaboratorijon kontrolinėms nuotraukoms gauti 141 negatyvą.

Vasario 12.

Gaunu fotomedžiagą pozityvais – vakare. Medžiaga menka ir neskaitlinga – mažai tinkama, nevisai tikslī tematiškai. Rytoj rūšiuosime su metodistu.

Vasario 14.

Vakar ir šiandie rūšiaваме medžiagą iš gautų nuotraukų pagal stendus ir temas. Trūksta nuotraukų – kokybė menka. <…>

XXX

Pagaliau pasidarė taip, kad jau koktu citi į tretjakovką (ten š. m. paroda vyksta). Lachtionovas pateks (jau pateko!) istorijon. Visiems trokštantiems ir skubantiems garbės – siūlau citi su Lachtionovu „*Na novuju kvartiru*“ ir jon sudėti Meno Tikslus; beždžioniavimąsi iš gamtos, pasityčiojimą iš Kūrybos prasmės, padarant meną gamtos tarnaitė–prostūte. O, Viešpatie, jeigu muzikos tikslas būtų natūralizmas!? Krylovo kvarteto solistai ir tai geriau suprato muzikos tikslą, nes jie neužbliovė savo natūros balsais.

Drg. Lachtionovai ir bendražygiai, meno tikslo išmanymo korifėjai! Visi Jūs bėgate *na „novuju“ kvartiru*, Jūs norite 19 šimtmečio (buvusio tuo laiku nuoširdaus realizmo) menan įsilvikti. Bravo! Jūs, „kūrėjai“ statote (19 šimtmečio) lavoną, taip, lavoną, ant kojų (nors ir į sieną atrėmę, bet kad stovėtų!). Meno spectikslas!? Jūs visi giliai perkalėt mases tokio „realizmo“ meno vinių ir dar kalsite jį gilyn eilę metų, eilę metų statysite tą lavoną palėi galerijos sienas – turbūt kol patys „kūrėjai“ nesulsysite į kapus. Ką gi? … Laimingos kelionės!

Žiūrovas, nors ir gerai Jūsų apkoliečytas, bet realizmo supratrimo dar nepa-metė. Žiūrovas, kiek apmigdytas Jūsų „meno“ – kantriai laukia realaus menininko, nuoširdžios kūrybos, atgimstant meno tikslo supratrimo. Realizmo. Visiems lach-tionovams linkime gerai užsirakinti *na novoj kvartirė*.

XXX

22 vasario. Vėl prabėgo savaitė.

Darbas, dėl kurio čia trunyju, stovi vietoje beveik be jokios pažangos pirmyn. 18 š. mėn. buvo atiduota į fotolaboratoriją 80 padidinimų, tačiau diena iš dienos

A. G.:

Ir galiausiai norėčiau paklausti apie institucinį mūsų magistrantų darbų gynimų aspektą, apie pačių procedūrą ir visų „spektaklio dalyvių“ elgseną? Kokius esminius skirtumus pastebėjau stebėdamas studento darbo kritikos pobūdį, darbo vadovo reakcijas į komisijos pastabas ir t.t.?

I. D.:

Pakomentuosiu visą Vilniaus dailės akademijos baigiamųjų darbų gynimo tvarką.

Norėčiau, kad studentams būtų skirta daugiau laiko savojo darbo aptarimui – tai sakydamas turiu galvoje ne vien minučių skaičių, t.y. fizinį laiko kiekį, tačiau labiau tai, jog jie būtų šioms diskusijoms geriau *pasiruošę*. Tam turėtų būti skirta laiko studijų metu – kad jie galėtų tai ne vieną kartą išmėginti (nes man atrodo, tarsi dauguma iš jų gynimo metu tai būtų darę pirmą kartą...). Galbūt, jei jiems būtų suteikta daugiau galimybių tai praktikuoti – o retkarčiais kodėl neparepetavus tokio gynimo anglių kalba? – jie turėtų tikrai didelės naudos (ypač jei jie kada nors planuoja pristatinėti savo darbus ne vien savoje valstybėje). Taigi paliečiau vieną svarbiausių problemų – didesnį dėmesį viešam darbų aptarimui (o tai, žinoma, reiškia, kad mes vis dėlto atmetame mintį, jog darbas kalba pats už save).

Aš, atvirai sakant, nesistengdavau labai įdėmiai klausyti, kai studentą pristatinėdavo jo/fos darbo vadovas/-ė: kiek parodų surengė, kur dalyvavo, ką baigė ir t.t. – bet gal tame ir nebūtų nieko blogo, jei pristatymas būtų tikrai trumpas ir glaustas. Tačiau čia gi akademija, todėl ir šnekos turėtų labiau suktilis apie darbus, nuveiktus akademijoje. Ir, galbūt tai susiję su kultūriniais skirtumais ir dėl to aš neteisu, tačiau bent jau komisijos darbo kontekste manęs tikrai nedomina, koks tas studentas yra kaip žmogus – domina tik tai, kas siejasi su darbu. Na, šiek tiek asmeniškumų gal ir nieko tokio, bet juk tikrai nesirengiu vertinti studentų pagal tai, ar jie geri žmonės, ar ne, ar man jie kelia simpatijas, ar ne. Vietoje to aš norėčiau daugiau debatų apie meną apskritai ir apie konkretų darbą, ar netgi apie meno praktiką kaip tokią – kaip ji reiškiasi konkrečioje visuomenėje. Šios diskusijos svarbios dėl to, jog kartais studentams gali praversti suvokimas, kaip jų kuriamas menas ir jų naudojamos meninės strategijos sąveikauja su gyvenimu ir netgi kaip galėtų jį pakeisti. Studentiškas meno kūrinyis yra kultūrinis komentaras – komentaras labai būdingas jų gyvenamam laikui ir vietai; juk jie neveikia vienui vieni, tačiau yra platesnio konteksto dalis ir jų darbai taip pat priklauso šiam kontekstui. Čia aš pajutau didesnės jūsų studentų dalies polinkį užsisklęsti savo mažame pasaulyje. Diskusija taip pat turėtų pažadinti tam tikrą atmintį – prisiminimą to, kaip vystėsi jų darbas, kaip jiems sekėsi dirbti ir ką ketina daryti po baigimo; jie galėtų būti savikritiški – pasidalinti savo įžvalgomis apie tai, kas, jų manymu, darbe nepavyko.

Percinu prie to, ko labiausiai pasigėdavu jūsų gynimuose ir tai – išties didelė problema: *kritikai privalo kritikuoti!* Užuot kritikavę jie puola ginti darbus ir tai tikrai labai menkai praverčia diskusijai. Tuo nenoriu pasakyti, kad norėčiau, jog gynimų metu tyrotų slogi atmosfera – manau, jei studentai tam pasiruošę ir su tuo savaip apsipratę, jie natūraliai priims tai, jog kritikas kritikuos, ir jie netgi jausis savaip laimingi, kad gali gauti sau naudos iš po to kylančios diskusijos! Beje, kritiko vaidmens VDA gynimuose pakoregavimas taip pat reikštų tai, kad jie galėtų imti siūlyti kiek žemesnius, nei iki šiol, pažymius – dauguma kritikų siūlytu pažymių per VDA gynimus buvo dešimtukai, tai yra maksimalūs įvertinimai.

<i>Vaclovas Kosciūška</i>
Iš mano pobūvio Maskvoje 1953 m.

Sausio 27 d. 10 val. atvažiavau į Maskvą. Tai jau ketvirtas kartas, kai iš <i>Beloruskovo vokzala</i> į išvystu. Stotyje pasitiko Nasvytis Algis, kuris čia prikamandiruotas anksčiau už mane Visasajunginės Žemės Ūkio Parodos apiforminimo darbams, (kuriems ir mano atvažiavimas turi tą pačią priežastį).
Šalčio buvo žemiau 20° Celsijaus ir slidu. Sėdome į taksį <i>directement</i> į LTSR pasiuntinybę. Vienoje iš gatvių bevažiuojant įvyko avarija – pasimaišė vidury gatvės boba – šoferis sutormozavo mašiną, bet slidžiu grindiniu mašina iš inercijos nesulaikė ir slysdama partrenkė ją. Mūsų laimei, nepasimaišė milicininkas. Šoferis iššokęs iš mašinos prikėlė su sukurvinta nosimi bobą ir šiaip taip aptvarkęs ir pakiojęs paleido slubuojančią savo keliu, o mes nudūmėm savo.
Pasiuntinybėje apsisiforminę su komandiruotėm ir kambariu nuvykom į Parodą (į darbovietę). Troleibusu 40 minučių kelio. Tas, žinoma, ne į skonį jei i dieną reiks daryti du reisus – ten ir atgal, o ypač žiemos metu. Kad ir šis važiavimas į parodą rodo, kad miestas yra didelis, o pats parodos rajonas išsiklojęs erdviu mastu – darydamas įspūdį atskiro miesto ar jo dalies. Labiausiai patraukia akis ir žavi tai Vidurinės Azijos respublikų paviljonai: Gruzijos, Kazachijos ir kitų – graži egzotika. Gražus ir didingas Bielorusijos paviljonas iš eterjero su savo viršuje moteriška

Vaclovas Kosciūška (1911–1984) – įdomi, deja, mažai pažįstama XX a. lietuvių dailės asmenybė, savo veikla glaudžiai susijusi ir su mūsų mokyklos istorija. Čia skelbiamas dienoraščio fragmentas iš dailininko archyvo paperka pasakojimo atvirumu ir pusšimčio metų senumo įvykių autentika. Dokumento kalba beveik netaisyta.

Taip būtų puiku, jei pakoreguotumėte sistemą, reglamentuojančią darbo vadovo vaidmenį darbų gynimo metu – kiek labiau šį vaidmenį apribotumėte. Dabar jie gali prašyti komisijos narius sugrįžti prie jų studentų darbų ir juos vertinti iš naujo; žinoma, į tai galima atsakyti „Mes jau padarėme sprendimą ir jis – galutinis“, tačiau tokio pobūdžio spaudimas komisijai yra bereikalingas.

A. G.:

Ar turite omeny darbų vadovų spaudimą komisijai dėl aukštesnių pažymių savo studentams? Girdėjau, jog tai nutiko ir jums pirmininkaujant komisijai.

I. D.:

Tai gan sudėtinga problema, nes jaučiau, jog komisijos nariai nuosirdžiai atlieka savo darbą ir linkę įsiklausyti į darbo vadovų nuomonę; darbo vadovai – konkrečios srities ekspertai, o komisija įvairių sričių ekspertų mišinys, taigi natūralu, kad juos veikia specialisto nuomonė, tačiau ši struktūra turėtų būti skaidresnė – vadovo nuomonė turi būti išklaudyta, tačiau jo poveikiui privalo būti nubrėžtos ribos.

A. G.:

Paskutinis mano klausimas liečia ateities perspektyvą: ar galvotumėte, jog jūsų išvardytos VDA struktūros problemos galėtų tapti tam tikromis kliūtimis mūsų mokyklų bendradarbiavimui?

I. D.:

Man jūsų institucija daro labai gilų teigiamą įspūdį. Aš ką tik kalbėjau apie tai, jog mums nepavyko su diskusijomis apie studentų darbus, tačiau būtų labai įdomu stebėti, kaip šiame kontekste elgtųsi mūsų studentai – kaip jie aptarinėtų savo darbus. Noriu pabrėžti, kad jokių būdu netvirtinu, jog mūsų studentai yra geresni, o tik tai, kad jie skiriasi. Žodis „skirtumas“ čia yra kertinė sąvoka. O tai reiškia, kad jei mūsų bendradarbiavimas taptų intensyvesnis ir imtų vykti platesnio masto mainai, mes tikrai galėtume pasimokyti vieni iš kitų ir šitaip gauti didelės naudos. Man patinka čionykštis aišringumas ir man netgi patinka, kad darbo vadovai taip aišringai reaguoja į jų studentų įvertinimus. Aš taip pat manau, kad pas jus meno sferoje vyksta daugybė dalykų ir netgi galvočiau, kad jūsų turimos galimybės yra netgi didesnės nei mūsų koledže, nes buvimas didesnės institucijos dalimi ne visada išeina į naudą. Tai viena iš priežasčių, kodėl man taip patinka pas jus viešėti – neapleidžia pojūtis, kad ši vieta turi dideles potencines galimybes. Turite daugybę dirbtuvių bei tiek daug tikrai įdomių dėstytojų ir įdomių studentų; netgi galiu prisipažinti, kad kai kurie jūsų mokyklos aspektai man padėjo išplėtoti keletą mano knygos idėjų. pavyzdžiui tai, kad tradicinis klasikinis ir modernistinis kūrinyis turi didelę vertę, kai paraleliai jam vystomas ir kartais jame integruojamas conceptualus ir teorija pagrįstas darbas. Tiesiog nuostabu, kaip jūsų akademija sugeba išlaikyti amatininkiškąjį meno pusę šalia konceptualiosios. Pas jus tikrai daug visko vyksta. Dar vienas svarbus dalykas – man labai patinka jūsų būdai spręsti praktinius ir institucinius klausimus – nesijaučia pernelyg biurokратиško požiūrio. Visa tai, ką paminėjau, sudaro rimtas teigiamas prielaidas mūsų būsimiems mainams.

A. G.:

Dėkoju už šį pokalbį ir tikrai tikiuosi, kad ateity bendradarbiausime!

I. D.:

Aš taip pat!

<i>A R C H Y V A I</i>

skulptūra, savo sintetiška forma ir skulptūrinė mase, ypač gerai žiūrisi iš pačio paviliono įėjimo, per portiką. Tačiau viduje yra nuobodus savo architektūrine konstrukcija, net naivus ir neskoningas santykis tarp vidurinės sunkios salės ir vulgariškos su aplink juosiančia sale, kurios lubos taip išmargintos, kad nežinau, kur apsisoti – visko daug ir viskas prapuola be jokio išgrupavimo, konstruktyvinio padalinimo. Žiūrėsim, kaip viskas atrodys, kai bus viskas užbaigta. Visa paroda turi savo įvairumų, bet nėra dar kažko, to, kas rodytų architekto kūrybinę laisvę – intelektualą – drąsą. Tų pliusų turi tik Vidurinės Azijos respublikų paviljonai.

28 sausio

Susipažinęs su darbo uždaviniais – su fotomontažinėm temom, kurių pagrindinių kaip panaeu turi būti 15, ir daug mažų – darau ištraukas iš bendro užtvirtinto apiforminti plano, būtent, tai, kas liečia mano sritį ir profilį. 3 val. pietaujame čia, paviljonų rajone, esančioje algykloje. Pietūs geri, 7–10 rublių.

Gyvename (10–15 min. kelio iki parodos) viešbuty *BCXB Gribnaja* 13a. 9 kambarys, penkiese: Nasvyčiai, Tomaševičius, Jokūbonis ir aš. Atrodo, kad dirbti bus gerai – susigiedosime. Šiandien atvyko Palaima, Budreika ir Ramunis, taip pat parodos apiforminimo reikalais. Jie tik trims dienoms. Apsistojo taip pat mūsų kambaryje.

29 sausio

Diena praėjo ant pasitarimų ir apsvarstymų dėl apiforminimo ir su juo susijusiais pakeitimais. Vakare nutarėm nuvažiuoti į „*Aragvi*“. Bandėm įtraukti Budreiką, kaip žinodami, kad tokiam reikalui žmogus yra skūpus ir santūrus – drebantis dėl kapeikos. Atvykstame į „*Aragvi*“, užsisakome šašlyką ir vyno Nr.4. Palaima

VDA studijų programos: diagnozė, receptai, prognozės

atkelta iš 1 psl.

rektorių prašyti SKVC, jog visas menų programas vertintų tarptautinių ekspertų komisijos vietoje numatytų vietinių. Į prašymą buvo atsižvelgta – 2008 metų pavasarį Akademijoje jau lankėsi trys tarptautinių ekspertų komisijos (viena – architektūros, dvi – dailės programų). Po mėnesio (2008 m. gruodžio pradžioje) VDA lankysis ketvirtoji, o prasidėjus 2008/09 mokslo metų pavasario semestriui – penktoji tarptautinė menų srities programų vertinimo komisija. Įvertintos visos VDA architektūros ir dailės programos, liko tik dizainas, kuris, pagal Lietuvoje galiojantį studijų programų klasifikatorių taip pat priskiriamas dailės krypčiai. Beje, šį vertinimo procesą kuravę SKVC darbuotojai skundėsi, jog dailės programų vertinimui buvo itin sunku rasti tinkamų ekspertų *netgi Europos sąjungos mastu*. Belieka tik spėlioti, kodėl.

Trys VDA apsilankiusios komisijos vertino pačių programų kūrėjų ir vykdytojų (t.y. VDA katedrų vedėjų ir dėstytojų) parengtas savianalizės suvestines bei vizito metu aptiktą programos faktinę būklę – jos įrangos bazę, programą vykdančių katedrų vedėjų ir dėstytojų pasisakymus, studentų nuomonę apie programą, jų darbų ekspozicijas. Taip pat komisijos nariai bendravo su vertinamų programų absolventais ir jų darbdaviais. Visa ši informacija buvo apibendrinta ekspertų komisijų ataskaitose („Final reports“). Besivadovaudama šių ataskaitų turiniu ir išvadomis SKVC Ekspertų taryba, sudaryta iš įvairių mokslų sričių atstovų, formuluoja programų akreditavimo išvadas. Jos įmanomos trejopos: 1. Akreditavimas „*be sąlygų*“ reiškia, jog programoje esama nebent nereikšmingų trūkumų, kuriuos lengva pašalinti, o šiaip belieka ją vykdyti ir neradikaliai tobulinti, atsižvelgiant į tos studijų srities ir krypties raidą ir kaitą; 2. Akreditavimas „*lygtinai*“ reiškia, jog programa smarkiai tobulintina, jog joje esama rimtų formalijų ir dalykinių trūkumų ir ji tik iš dalies atitinka tos srities ir krypties (pvz.: menų srities, dailės krypties) programoms keliamus reikalavimus. Lygtinai akredituotiui programai skiriamas *dvejų metų* laikotarpis, per kurį programą būtina koreguoti, atsižvelgiant į ekspertų pateiktą kritiką ir rekomendacijas. Dvejų metų laikotarpiui pasibaigus, programą pakartotinai vertina tarptautinė ekspertų komisija. 3. Akreditavimas „*ribojamai*“ reiškia, jog programa iš esmės neatitinka keliamų reikalavimų ir jos *veikimas sustabdomas* – priėmimas į programą nutraukiamas, leidžiant studijas baigti lig tol priimtiems studentams.

Ekspertų išvados

Kol kas VDA yra gavusi tik vienos komisijos (Architektūros programų vertinimo komisijos, kuriai vadovavo prof. Spyros Amourgis) vertinimo išvadų pagrindu suformuluotą SKVC Ekspertų tarybos išvadą: <p>VDA Architektūros ir dizaino fakultete <i>be sąlygų</i> akredituoti pagrindinių studijų programą <i>Architektūra 61205M103</i>, <i>lygtinai</i> akredituoti magistrantūros studijų programą <i>Pastatų architektūra 62105M107 (62405M106)</i>, <i>ribojamai</i> akredituoti magistrantūros studijų programas <i>Architektūra ir paminklotvarka, Interjero architektūra ir Kraštovaizdžio architektūra</i>.</p>

VDA Kauno dailės fakultete ***lygtinai*** akredituoti pagrindinių studijų programą *Architektūra 61205M103*, ***ribojamai*** akredituoti magistrantūros studijų programą *Pastatų architektūra 62105M107 (62405M106)*.

Tad išvados gana iškalbingos – iš *penkių* VDA veikusių architektūros magistrantūros studijų programų *keturios uždaromos*, paliekant veikti tik viena, ir tai – dvejiems metams, iki pakartotinės ekspertizės. Architektūros bakalauro programos įvertintos palankiau: viena pripažinta besąlygiškai gera (Vilniuje), o kita palikta veikti dvejiems metams, per tą laiką ją iš esmės taisant (Kaune).

Nors dailės programų vertinimai vis dar „kabo ore“ – gautos tarptautinių ekspertų komisijų ataskaitos raštu, bet nėra jomis paremtų SKVC Ekspertų tarybos išvadų, tačiau „verbalinės komunikacijos“ būdu gauta informacija taip pat nedžiugina: prognozuojama, jog „*be sąlygų*“ nebus įvertinta nė viena VDA dailės programa, dauguma bus įvertintos „*lygtinai*“, o, galimas daiktas, kelios bus akredituotos „*ribojamai*“, t.y. uždarytos. Tad, panašu, artimiausius dvejus metus nuobodžiauti neteks – kartu su nauju LR Seimu ir Vyriausybe kibsime į Lietuvos tobulinimo

veiklas, kad ir gan uždaramė savame darže. Taip pat panašu, kad naujam VDA rektoratui, pradėsiančiam dirbti įdomiais 2009 metais, teks ne mažiau įdomus „križių valdytojo“ vaidmuo.

Kuo ekspertai grindžia savo išvadas?

Pamėginkime nuosekliai apibendrinti tarptautinių ekspertų išsakomą kritiką ir pateikiamas rekomendacijas. Nors kiekvienos programų vykdytojams išsakomos ir labai konkrečios pastabos, esama tam tikrų bendrų problemų, kurios, atrodo, yra kliūtis beveik visų VDA programų sėkmei. Viena iš tokių problemų – programų dalijimas į „A“, „B“ ir „C“ blokus. Nors ekspertai pripažįsta, kad tokia struktūra gal ir yra pamatuota (be to ji privaloma Aukštojo mokslo įstatymu), labai dažnai šis dalijimas skatina kelti klausimą, kas gi iš tikrųjų valdo šią programą, jei už „C“ bloką programos kūrėjai ir vykdytojai neatsakingi, o didžiuma „B“ bloko taip pat „nuleista iš viršaus“? Beje, tai jau nebe pirmas kartas, kai VDA programų struktūrą analizuojantys ekspertai (netgi iki savianalizės vertinimo) yra pastebėję VDA egzistuojantį dalykų skirstymo į A–C blokus nepagrįstumą: pavyzdžiui, jei akivaizdu, kad „Filosofija“ ar „Psichologija“ yra tikrai „C“ bloko dalykai, kuo remiantis būtų galima teigti, kad „C“ bloko dalykas yra ir „Meno istorija“, kuri <i>tiesiogiai</i> priklauso meno srities specialisto rengimui ir todėl niekaip nepriksirtina „bendrajam universitetiniam lavinimui“? Kita vertus, kodėl „Architektūros istorija“ arba „Skulptūros istorija“, ypač šiuolaikinė, yra ne „A“ bloko dalykas, t. y. nepriklauso „specialiųjų kompetencijų“ lavinimo sričiai? Ar kas gali būti artimiau su specialybe susiję? Mums kol kas įprastas atsakymas – artimiau su specialybe susijęs amato įgūdžių lavinimas. Deja, šio atsakymo dėka mes automatiškai save pasmerkiame Europos universitetinių meno studijų provincialų vaidmeniui. Akivaizdu, kad meno teorija Europoje jau geri trys–keturi dešimtmečiai iš meno studijų paraštės yra pasislinkusi į patį šios srities studijų centrą. VDA įprasta praktika – visą teoriją „nustumti“ Dailės istorijos ir teorijos katedrai, o žodis „teoretikas“ daugelio mūsų dėstytojų lūpose yra žodžio „antraeilininkas“ sinonimas.

Taigi minėtos katedros dėstytojai ir yra *iš tiesų už teoriją atsakingi*. Labai vargu, ar toks požiūris gali nevesti į sėkmingą antrąjį savianalizės vertinimo etapą. Tad panašu, kad turėsime karštų debatų ir gražaus darbo blokų „atrušiavimo“ srityje. Beje, tai, kad skirtingų blokų kreditai turi skirtingą kainą yra taip pat VDA išradimas, siekiantis 20 a. pabaigą. Gal jau atėjo metas jo pagrįstumą svarstyti iš naujo?

Galbūt ši, aukščiau paminėta, „teorijos kaip tarnaitės“ vaidmens problema gimdo ir kitą problemą, o būtent tai, kad retos kurios programos apraše ekspertai surado programos turinio atitikimą deklaruojamiems programos tikslams. Dažnai ekspertams kalbantis su programos rengėjais išaiškėdavo, kad reali programa vykdoma sau, o savianalizės suvestinėje aprašytoji – tai visai kas kita. Paaikškėjo, kad pati „programos tikslo“ sąvoka nemažam būriui VDA programų rengėjų ir vykdytojų yra gana nauja: koks dar „tikslas“? Išmokysim juos daryti kaip darom mes patys ir tiek, negi neaišku? Tokia nuostata atitinka klasikinį vokišką *Meisterschüler* modelį, kuriuo remiantis galima teigti, jog meno studijose profesorius yra nekritikuojamas dievas, o studentas – molis jo rankose. Deja, šis modelis laikomas pasenusiu ir neadekvačiu didesnėje Europos dalyje (ypač regione, kuriam ir mes priklausome – Šiaurės ir Baltijos valstybių). Atrodo, kad „lygtinai“ įvertintų programų kūrėjams ir vykdytojams vis dėlto teks atsakyti į visą eilę keblių klausimų: koks mūsų vykdomos programos tikslas? ko mes pažadame išmokyti mūsų programą pasirinkusių asmenį? kokiame kontekste jis geriausiai gebės veikti programą pabaigęs? Ir, žinoma, kokiomis priemonėmis mes jį/ją to, ką pažadame išmokyti, išmokysime? Kuo skiriasi mūsų rengiamų bakalaurų ir magistrų įgyjami gebėjimai? Ir t.t. Šitaip programų kūrėjų ir vykdytojų savęs klausinėti reikalauja dabar Europoje vykstantis ir vis labiau įsibėgėjantis Bolonijos procesas. Manųčiau, jog, atsižvelgdami į meno studijų Europoje situacijos dinamiką, turėtume nedelsdami kolektyviai parengti svarbų dokumentą – „Dailės ir dizaino studijų krypties reglamentą“. Kol už mus to nepadarė kas nors kitas.

Jei jau paminėjome Bolonijos procesą, pereikime ir prie labiausiai esminio klausimo: studentų ir dėstytojų santykių Vilniaus dailės akademijoje. Kokie jie? Ar pakankama jų kokybė? Mes patys linkę galvoti, kad, be jokios abejonės, taip. Deja, čia ekspertų nuomonė, išskyrus kalbant

Bakalaurės.

V. Jankausko moter.

apie pavienes programas (pvz.: Skulptūrą VTMF), yra kitokia. Išklusius pačių VDA studentų pasisakymų, atvirai teigiama, kad „Labai trūksta dėstytojų ir studentų bendravimo, vertinimų ir naujų idėjų aptarimų. Duodamos komandos, o ne išklusoma.“ Bet tai mums anksčiau už ekspertus yra sakę ir patys studentai, tik mes kiek lėčiau reagavome – netgi peržiūrų rezultatų aptarimas daugelyje programų kol kas yra problema. O problemos sprendimą, žinoma, labai ap sunkina ir tai, kad į VDA priimamų studijuoti studentų skaičiai jau seniai yra pranokę visas sveiko proto ribas. Sunku draugiškai bendrauti su *minia*, o rezultatus detaliai ir individualiai aptarti su, tarkime, 40 žmonių grupe. Studentų skaičiaus mažinimas ne tik VDA, bet ir visoje Lietuvoje, jau kuris laikas yra tikrai esminis ir sunkiai judantis studijų kokybės gerinimo uždavinys. Mūsų valstybė (ir ne tik ji), senu sovietiniu papratimu, vis dar labai mėgsta įspūdingus statistinius dydžius. Tačiau Prancūzijoje ką tik įvykdėta universitetų reforma rodo, kad ši problema yra išsprendžiama, jei į valdžią ateina kiek ryžtingesni žmonės.

Kita ekspertų nurodyta mūsų programų problema, liečianti dėstytojų ir studentų santykius, yra pernelyg didelis dėstytojo ir studentų *kontaktinių valandų* kiekis. Mūsų švietimo sistemoje savarankiškai kūrybai ir darbui, už kurį jis/ji turi viešai atsiskaityti, konceptualiai pristatydamas/-a savo kūrybinę problematiką ir profesionaliai atsakydamas/-a į klausimus. Ekspertų nuomone, tokio laiko VDA programose numatyta nepakankamai – tvarkaraštis labai jau „tankiai suuostas“. Per pastaruosius dešimtį metų teko dalyvauti daugelyje diskusijų, kuriose VDA dėstytojai tvirtino, jog be šio, kito, trečio ir t.t. dalyko (šitaip išvardijant iki keliolikos disciplinų) kvalifikuoto dailininko parengimas yra neįmanomas. Kyla natūralus klausimas: o kokia gi turi būti ta šiuolaikinio dailininko kvalifikacija? Be to, tokia nuostata pažeidžia netgi Aukštojo mokslo įstatyminę bazę, kurioje įtvirtinta ne daugiau 7 dalykų į semestrą (pagrindinėse studijose) ir ne daugiau 5 dalykų – magistrantūros studijose. Ekspertai ragina peržiūrėti ir pačių dalykų turinį – studijos pernelyg orientuotos į amatą, į istoriją, bet maža šiuolaikinei meno problematikai ir menininko „išgyvenimo“ įgūdžiams lavinti skirtų dalykų, trūksta dėmesio šiuolaikinėms technologijoms (apie jų bazę – kiek vėliau). Ekspertams taip pat sukėlė nuostabą, jog pamatiniai akademinio piešimo ir tapybų dalykai dėstomi ne tik per visas bakalauro studijas, tačiau tęsiami ir magistrantūroje! Europos kontekste tokia magistrantūros samprata yra nesuvokiama. Galime pasiguosti nebent tuo, kad Latvijoje meno magistrantūra yra dar keblesnėje padėtyje – ten jos skirtumas nuo bakalauro studijų yra beveik nepastebimas.

Studijų programų populiarumas tarp stojančiųjų gan dažnai (retais atvejais – ne) atspindi pasirinkimo programos kokybę ir jos adekvatumą šiuolaikinio gyvenimo poreikiams, galimybes baigus mokslus toliau sėkmingai ir turiningai veikti šia kryptimi. Stojančiųjų skaičių statistikos pateikimas buvo vienas iš savianalizės reikalavimų. Vis dėlto paradoksalu, kad Kaune uždaryta labai populiar Architektūros magistrantūra, o vienoje pačių populiariausių VDA programų, VTMF Grafikoje – ekspertai beveik nerado privalumų, tačiau, pavyzdžiui, VTMF Skulptūros bakalauro studijų programa, remiantis vien žodine komunikacija, ir, matyt, nepatikrinus rašytinių duomenų, ataskaitoje paskelbta „viena populiariausių meno programų Lietuvoje“, nors tai, švelniai tariant, neatitinka tikrovės. Tad panašu, kad šioje sferoje turėsime tikrąją padėtį išsiaiškinti *patys*: kodėl nestojama į tam tikrą programą? kodėl stojančiųjų pasirengimas stojant į tam tikras programas yra labai žemo lygio? ką reikia programoje keisti, kad ši padėtis taptų kitokia? Beje, įprastas konkursas stojant į beveik visas Skandinavijos aukštųjų meno mokyklų programas yra 10 ir daugiau pareiškimų į vieną vietą. Tenka kaimynams tik pavydėti.

Jei į VDA pagrindines studijas stojančiųjų skaičiai bent vienoje–kitoje programoje žadina optimizmą, magistrantūroje padėtis žymiai prastesnė. Siemet į Vilniaus fakultetų magistrantūrą *pareiškimų buvo mažiau nei yra vietų*. Priežasčių čia yra tikrai daugiau nei vien ta, kad turime konkuruoti su atsivėrusiomis Europos Sąjungos magistrantūros rinkomis. Ekspertai nurodo, kad mūsų magistrantūros programų tikslai ir turinys nepakankamai skiriasi nuo pagrindinių studijų. Na ir kas, kad rašomas teorinis darbas (kuris bent kelioms VDA katedroms atrodo tikras balastas – jų atstovai to nesigėdėdavo deklaruoti net darbų gynimų metu). Dažnai bakalauro studijas pabaigę studentai, toje pačioje katedroje, pas tuos pačius profesorius tęsia tų pačių dalykų studijas, girdėdami tą pačią kritiką. O kai kuriose programose dar iki šiemet magistrantūroje išlikusios piešimo ir tapybos disciplinos, kas MA lygmeny jau yra tikriausias nesupratimas. Tad kodėl stoti? Kokią naują kokybę šios studijos gali suteikti? Magistrantūros pakopa universitetinei mokyklai yra ypač svarbi, tad jei visu rimtumu nesvarstysime šios problemos, mūsų kaip autonomiškos aukštosios mokyklos ateitis gali tapti miglota.

Čia pateikiu vieną iš galimų magistrantūros tobulinimo modelių, kuri

siūlau svarstyti tiek ir katedrose bei fakultetų tarybose, tiek artimiausiame Senato posėdyje. Mėginant pakylėti magistrantūrą į naują lygmenį, siūlau labiau ją priartinti prie aspirantūros ir doktorantūros, t.y. turėti ne „šimtą“ magistrantūros programų (kaip dabar), o tik kelias: 1. Šiuolaikinės dailės MA; 2. Šiuolaikinio dizaino MA; 3. Šiuolaikinės architektūros MA; bei 4. Paminklotvarkos MA. O taip pat Dailės istorijos ir teorijos bei Kultūros vadybos ir kultūros politikos magistrantūrą (VDA socialinių mokslų magistrantūra dar žada papildyti ambicingomis Kuratorystės ir Dizaino vadybos programomis). Kauno fakultetui ir Klaipėdos padaliniiui galiuot tas pats suskirstymas; beje, kaip tik Kaune ir išsikristalizavo idėja jau bakalauro lygmenyje traktuoti studijas žymiai plačiau, tik kiek vėliau pasirinkiant specializaciją. Magistrantūrą, panašiai kaip aspirantūrą, kuruotų jungtinės komisijos (atskiros kiekvienai paminėtai studijų krypciai), kuriose dalyvautų išoriniai partneriai, gal net iš užsienio valstybių, magistrantams (mažėjant jų skaičiui) būtų sudarytos žymiai geresnės nei dabar kūrybinio darbo sąlygos bei galimybės kelti kvalifikaciją. Magistrantai gautų galimybę rinktis vadovą iš visų magistrantūros dėstytojo kvalifikacinius reikalavimus atitinkančių VDA dėstytojų (o ne tik iš savo pagrindinių studijų katedros, kaip dažniausiai yra šiuo metu), o išskirtiniais atvejais – ir iš kitų ES aukštųjų mokyklų. Magistrantų priėmimas į studijas būtų grynai konkursinis – katedroms iš anksto nebūtų skiriama jokių kvotų. Tad vienais metais „Šiuolaikinės dailės“ magistrantūroje galėtų studijuoti, tarkime, 5 tapybos programos absolventai, o kitais, jei neatsirasų pajėgių kandidatų, – nė vieno. Magistrantams būtų stengiamasi sudaryti kuo daugiau integravimosi į realaus Lietuvos ir pasaulio meninio gyvenimo procesus galimybių (ką taip pat primygtinai pataria Tarptautiniai ekspertai). Reikalavimai pačiam magistro diplominiam darbui turėtų būti išsamiai atskirai aptarti, tačiau galvočiau, jog būtinai turėtų išlikti praktinė ir teorinė šio darbo dalys; gal tik ne taip mechanškai viena nuo kitos atskirtos, kaip šiuo metu.

Dabar trumpai paminėsiu ir keletą kitokio pobūdžio problemų, sukėlusių ekspertų rūpestį. Pavyzdžiui, kodėl mūsų dėstytojų tokie maži atlyginimai, o studijų įrangos bazė – tokia skurdi? Atsakymas: todėl, kad Valstybė aukštajam mokslui skiria 47% pagal metodiką apskaičiuotą lėšų. Todėl, kad Lietuvoje studentų skaičius tūkstančiui gyventojų vienas didžiausių Europoje, o vieno studento finansavimas – vienas mažiausių. Iš čia ir vieno iš Lietuvos universitetų rektorių viešai išarta frazė, kad Lietuvos universitetuose dirba tik dviejų rūšių žmonės – „tikri patriotai ir tikri idiotai“. Ir neretai jie pasiekia vakariečiams nesuvokiama puikių rezultatų.

Ką daryti?

Būkime išmintingi – vien šaukimas, kad „jie nieko nesupranta ir viskas VDA yra tikrai ne taip, kaip jiems atrodo“ mūsų neišgelbės nuo pakartotinio ekspertų vizito po dvejų metų. Skaudus yra architektūros magistrantūros uždarymas Kaune – nors buvo mėginta likimą pakreipti kita linkme, nieko, deja, neišėjo padaryti – apeliacijos nepadėjo. Neabejoju, jog kai kas trynė rankas iš pasitenkinimo – pavyko kažką „sumažinti“, užsidiėti „pliusiuką“. Tokių strategų Lietuvoje netrūksta. Vien per pastaruosius metus spaudoje pasirodė visas ciklas straipsnių apie Aukštojo mokslo reformą, kuriuose VDA ir LMTA regimos tampančios VU fakultetais. Tad daug kam tiesiog labai naudinga mėginti įrodyti tikrą ar tariamą mūsų nepajėgumą.

Nors akivaizdu, kad kai kurios ekspertų pastabos yra neadekvačios (nepakomentavau garsiojo ekspertų raginimo atsisakyti geriausių studentų darbų fondo kaupimo kaip labai įdingos praktikos, kuri užkerta kelią dabartinių studentų kūrybingumui, nes jis man tikrai atrodo absurdiškas), tačiau tam tikra išsakytos kritikos dalis yra taikli ir sutampa su mūsų pačių nuojautomis ir įžvalgomis, kuria kryptimi turėtume tobulinti savo programą. Galbūt liūdniausia tai, kad programų tobulinimas tam tikros mūsų bendruomenės dalies suvokiamas kaip „iš viršaus nuleistas blogis“, kad ši bendruomenės dalis apskritai negali suvokti išorinės kritikos naudingumo mūsų studentams. Laimė, toks požiūris VDA nėra dominuojantis. Beveik anekdotiškas vienos profesorės sūksnis, kad „Kažkoks estas su sportbačiais neaiškins man kaip reikia dėstyti!“ yra greičiau išimtis, o ne taisyklė. Beje, „estas su sportbačiais“ labai sėkmingai atstovavo savo valstybei praėjusioje Venecijos bienalėje.

Akivaizdu, kad Vilniaus dailės akademija yra neabejotinas meno studijų lyderis Lietuvoje, kad ir kaip kam nors atrodytų. Čia dirba daug talentingų ir darbščių žmonių, kurie, mano giliu įsitikinimu, sugebės tinkamai sureaguoti į mūsų programoms iškilusią grėsmę. Sykiu yra vilties, kad ima keistis ir politinis Aukštojo mokslo kontekstas, kuris, galimas daiktas, ilgainiui taps palankesnis ir menams. Kviečiu prisijungti prie diskusijų apie studijų programų kaitą bei labai svarbaus valstybinio dokumento, „Meno studijų krypties reglamento“ rengimo. Menininkų ateitis privalo atsidurti pačių menininkų rankose. Administracinėmis priemonėmis vargu ar kam pavyktų išugdyti Čurlionį ar Mačiūną.

Ar meno kūriniai vis dar kalba patys už save?

atkelta iš 1 psl.

Norvegijoje, netgi šiandien, aš asmeniškai jaučiu pasipriešinimą [konceptualizmui], kuris atrodo kiek absurdiškas žinant, kokie radikalai konceptualūs kūriniai šiuo metu čia kuriami. Jau mano studijų laikais (1966–1973) Jungtinėje Karalystėje meno studijose buvo pakankamai daug teorijos ir todėl dar studijuodamas antrame kurse aš jau gan aiškiai žinojau, ką noriu ir ko nenoriu daryti, ir galėjau tai teoriškai pagrįsti. Tiesą sakant, aš vis dar jaučiu dėkingumą už įgytą būtent tokį meninį išsilavinimą; dėstytojai buvo labai atviri studentų idėjoms ir jei studentai gebėjo įrodyti jų pagrįstumą, studentų projektai buvo priimami rimtai, o jų metodologijos – palaikomos. Štai čia, ko gero, priėjome reikalo esmę – jei studentai sugeba patys save kritiškai įvertinti ir savo meną matyti kontekste, dėstytojai turėtų juos palaikyti ir įprasti.

A. G.:

Ar galėtumėte palyginti savo angliškąją, velsietiškąją ir norvegiškąją patirtį su labai šviežia lietuviška patirtimi? Kokie jūsų stipriausi išpūdžiai, patirti pirmininkaujant komisijai Vilniaus dailės akademijoje?

I. D.:

Pradžioje mano užduotis atrodė kiek bauginanti ir aš abejoju, ar galėsiu kuo naudingą prisidėti, kai komisijoje tiek daug nusipelnusių profesūros. Tačiau, kai mūsų darbas įsibėgėjo, aš pamėginau aktyviai dalyvauti užduodamas klausimus, kurie, mano nuomone, galėjo pasiūlyti tam tikrą alternatyvą jūsų akademijoje nusistovėjusiai darbų vertinimo praktikai. Klausdamas stengiausi kiek įmanoma daugiau sužinoti apie ginamo darbo kontekstą ir paties studento požiūrį ir poziciją ieškant tinkamiausio darbo varianto.

Vis dėlto manau, kad labai žmogiška, kai po tokio darbo galvoje lieka daugybė tarpusavyje beveik nesusijusių padrikų epizodų, kaip yra ir manuoju atveju. Visi labai norėtų gebėti pateikti bendrą, viską apimančią įvykio apžvalgą ir analizę, tačiau atmintyje išlieka maži asmeninio pobūdžio nutikimai – kaip kad pokalbis su tekstilės magistrante, kuri po gynimo man padėjo ir pasakė, kad aš suteikiau žiuri darbiui naują dimensiją, kuri labai pravertė jai ir jos bendramoksliams.

Visų pirma, stiprų išpūdį paliko studentų atsakymai į komisijos klausimus. Jų būta įvairių ir kartais pasitaikydavo labai įsimintinų atsakymų, bet vis dėlto manęs neapleido keistas jausmas, kad jūsų studentai nejaucia poreikio pateisinti ir pagrįsti savo veiksmus. Galimas daiktas, kad tai kyla iš tikėjimo, jog meno kūrinys kalba pats už save – tikima, kad prasmė jau savaime glūdi darbe ir kad įžvalgus komisijos narys ar kitas žiūrovas ją ir taip perskaitys. Tačiau šios dienos jau seniai praėjo. Juk meno kūrinys kalba daugybe kalbų, argi ne? (Skamba tarsi citata iš Biblijos!) Ir kuomet Barthes’as paskelbia apie autoriaus mirtį ir apie kūrinio prasmės išbaigimą žiūrovo sąmonėje, nes imame prieklausti nuo vaisingos ir gyvos diskusijos, jei norime šį kūrinių teisingai įvertinti. Jei žvelgsime į šią situaciją komisijos nario–užsieniečio akimis, kai jis žiūri į lietuviu studento darbą, jam gali kristi į akis visai kiti darbo aspektai nei tie, kuriuos šiame darbe mato lietuvių menininkai; įvyksta diskusija ir šiems skirtumams išryškėjus juos reikia panaudoti tolimesnėms diskusijoms. Nesakau, jog nesutikau sumanių studentų, kurie jautė, kad tokie debatai labai vertingi, tačiau didelė dalis nejautė jokio poreikio atkreipti komisijos narių dėmesį į specifinius darbo bruožus ir net nemėgino geriau atskleisti savojo darbo prasmę plėtojant kokią nors diskusiją.

Gali pasirodyti keista, bet aš asmeniškai netikiu „autoriaus mirtimi“ – autoriaus privalo būti gyvas, sveikas ir ginantis savo darbą, bet, žinoma, kūrinio prasmė jokiais būdais nėra pilnai išseimiama autoriaus paaiškinimais. Tačiau Vilniaus dailės akademijos studentai, kaip gynimui pateiktų darbų autoriai, leido mums žiūrėti į savo darbus visais įmanomais būdais; atrodė, kad su tais kūriniais gali daryti, ką tik nori! Aš taip ir nesupratau, ar jie galvoja, jog bet koks teisingas jų kūrinių supratimas yra nesvarbus ir neesminis! Bet man diskusija turi prasmę; man netgi atrodo, kad tokios diskusijos yra itin svarbi gynimo dalis ir kad būtent tokių gynimų metu gauname puikią progą debatams apie meną. Laimei buvo keletas sumanių studentų, kurie atrodė visai patenkinti galimybė pristatyti savo kūrybos procesą, tačiau bendrai paėmus, būtent šio elemento VDA gynimuose aš stipriai pasigėdau.

A. G.:

Tad kaip vis dėlto apibrėžtumėte esminį skirtumą tarp baigiamojimo meno darbo gynimo „čia“ ir „ten, pas save“ ar „namuose“?

I. D.:

Pateiksiu vieno darbo gynimo Goldsmitho meno koledže pavyzdį. Kiek pamenu, toms peržiūroms patys studentai išsinuomuoja galeriją, taigi paroda buvo atvira visiems; ginant darbus dalyvavo daugybė žmonių ne iš akademijos, o darbų vadovai dar pakvietė žmonių, jų manymu svarbių diskusijoms. Darbą gynėsi viena studentė – ji pateikė komisijai stiklinę dėžutę, apie penkiolikos centimetrų aukščio, kurios viduje buvo kažkuo apvyniotas akmuo. Ji pradėjo gynimą nuo tvirtinimo, kad dėžutėje esantis akmuo jai nepaprastai svarbus ir

jog ji praleido ištisas savaites paplūdimyje ieškodama būtent tokio akmens. Tuomet kažkas iš susirinkusiųjų, atrodo, netgi jos kursiokas, paklausė: „Jei šis akmuo tau toks svarbus, kuriems galams tu jį apvyniojai?“ Šiuo klausimu darbo gynimas ir pasibaigė. Diskusijos, nors retai tokios trumpos kaip minėtu atveju, kartais būdavo labai aršios ir aitrios. Tuo tarpu čia, Vilniaus dailės akademijoje, ji ko gero būtų atsakiusi: „Na, tokia buvo mano idėja... Galvokit, ką norit“ ar kažką panašaus – ir, veikiausiai, būtų tokiu būdu apsigynusi darbą!

A. G.:

(juokiasi) Teigiame, kad mūsų studentų nuostata, jog meno kūrinys kalba pats už save ir todėl jo nereikia stengtis aiškinti bei gana individualistinė pozicija – „Man svarbu tik tai, ką aš padariau, o tai, ką jūs matote – jūsų problema“ yra esminis skirtumas tarp situacijos „čia“ ir „ten“, ar Vakaruose. Tačiau ar, jūsų manymu, tai būdinga absoliučiai visai VDA, ar situacija vis dėlto skiriasi priklausomai nuo katedros ar programos?

I. D.:

Na, tuo nebūčiau labai tikras – galimas daiktas, kad taip ir yra, tačiau man sunkoka būtų tuos aiškūs skirtumus prisiminti. Tačiau labai aiškiai prisimenu dvi išskirtines studentes, kurios abu tikrai suprato, ką daro, ir gebėjo atsakyti į joms pateiktus klausimus. Turiu omeny tapytoją Aliną Melnikovą ir grafikę Aistę Morkvėnaitę. Tikrai jutau skirtumą – jų abiųjų darbai buvo visiškai suprantami Europos meno kontekste. Gal dėl šios priežasties šie kūriniai mane labiau įtikino nei kiti. Daugeliu kitų atvejų buvo sunkoka: užduodavau keletą klausimų, liečiančių studento poziciją, ir jei jie, užuot atsakė, užsisklėsdavo, dažnai pasijusdavo negalįs suprasti tikro jų projekto tikslo ir prasmės, tarsi paliktas anapus darbo... Žinoma, čia vėl galima man iš esmės paprieštarauti ir vėl prisiminti senutėlę istoriją – jei autorius tvirtina, kad jo darbas kalba pats už save ir todėl nėra čia ką daug ir aptarinėti (ar bent jau darbo prasmės)... Vis dėlto aš su tokia pozicija nesutinku ir tvirtinu, jog [diskusijos nebuvimas] – rimtas trūkumas. Ypač neturėtume pamiršti, jog kalbame ne apie darbus profesionalioje meno galerijoje – net jei peržiūros ir vyksta tokioje galerijoje, tai neišbraukia jų iš edukacinio konteksto ir ši aplinkybė yra labai svarbi. Jei jau kalba pasisuko tokia linkme, turėčiau pabrėžti, jog šie komentarai skirti ne vien Vilniui, bet meno akademijoms apskritai, nes čia vis labiau ir labiau linkstama aptarinti studentų darbų tarsi jie jau būtų „baigti menininkai“ ir vis mažiau ir mažiau reikalauti kita, [edukacine] prasme; manau, jog tai labai svarbi problema – apie tai kalbu savo knygoje „Atskleidžiant kortas“, kuri netrukus išeis. Mano manymu, jei meno akademijos pavirsta vien meno atelje erdvėmis, kuriose retkarčiais pasiņnekučiuojama apie meną ir kur svarbiausias dalykas yra kontaktai su išoriniu menu pasauliu, galime kelti klausimą apie mokesčių mokėtojų pinigų panaudojimo tikslingumą.

Tokiose studijose studentai vien „gamina“ darbus, o dėstytojai reikalingi tik kaip vadybininkai, padedantys surengti parodas gerose galerijose; apie edukacinį procesą čia nevertėtų kalbėti. Nematau nieko blogo, jei studentai kartais yra skatinami užsiimti kita kūrybine veikla (pavyzdžiui, dalyvauti kūrybinėse dirbtuvėse) – jiems tai gali atrodyti pašalinis dalykas, tačiau būtent šis iššūkis bei jų pasipriešinimas ir sukuria reikalingą terpę! Kita vertus, jei jie atsisakys tai daryti, jie nebus išmesti iš akademijos kaip senais laikais, tačiau tas jų atsisakymas netgi įdomus – jis skatina debatus! Problema čia yra ta, kad jei nėra jokių taisyklių, jokių iššūkių, tai nėra ir kam priešintis. Tad mums reikalinga tam tikra struktūra.

Spalio 31 d. VDA Naujųjų rūmų hole pristatytas tekstininkų grupės TRY3 (Vladas Daškevičius, Audrius Lašas, Aleksas Gailiša) projektas „Vargo mokykla 2008“, skirtas skulptoriaus Petro Rimšos idėjoms prisiminti. V. Jankausko nuotr.